

обмежують їх можливості участі в інноваційних процесах, а враховуючи рівень розвитку вітчизняної економіки, і взагалі, майже унеможливають її. Найпотужніші позиції в інноваціях мають, звичайно, віоленти. Патієнти і експлеренти, залежно від особливостей етапу інноваційного циклу можуть досягати визначних результатів.

Висновки

Проведене дослідження дозволяє сформулювати наступні висновки:

- узагальнено типи ефективних організаційних структур управління інноваційною діяльністю підприємств, які визначаються: типом виробництва; розмірами підприємства; розмірами витрат на інноваційну діяльність; місцем „інноваційної ланки”;

- визначено залежить між успішністю інноваційної діяльності та кваліфікацією персоналу, відповідністю обладнання, наявністю необхідних фінансів;

- відзначено, що ефективна система управління підприємств має бути різноманітною, тобто змінюватись у часі і просторі на основі потреб ринку, особливостей самого підприємства і його діяльності та самовдосконалення;

- визначено можливості участі різних за розмірами та типами підприємств (комутанти, експлеренти, пацієнти, віоленти) у інноваційній діяльності, відповідно до етапів інноваційного циклу.

Отримані результати можуть бути покладені в основу подальших досліджень, а також, удосконалення організаційної структури управління промислових підприємств України.

Література

1. Михайлова Л. І. Інноваційний менеджмент : Навч. посібник / Л. І. Михайлова, С. Г. Турчина. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 248 с.
2. Мак-Дональд М. Стратегическое планирование маркетинга / М. Мак-Дональд. – СПб. : Питер, 2000., – 320 с.
3. Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент : навч. посібник / Н. В. Краснокутська. – К. : КНЕУ, 2003. – 504 с. [Електронний ресурс] : Режим доступу : <http://library.if.ua/book/4/506.html>
4. Шнейдер А. Наука Побеждать в инвестициях, менеджменте и маркетинге [Електронний ресурс] / А. Шнейдер, Я. Кацман, Г. Топчишвили : Режим доступу : http://lib.ru/ECONOMY/INWESTICII/for_winners.txt
5. Василенко В. О. Інноваційний менеджмент : навч. посібник / В. О. Василенко, В. Г. Шматько. – Київ : ЦУЛ, Фенікс, 2003. – 440 с.
6. Ильяшенко С. Н. Инновационное развитие рыночных возможностей: проблемы управления / С. Н. Ильяшенко. – Сумы : ВВП “Мрія-1” ЛТД, 1999. – 222 с.

Надійшла 05.10.2010

УДК 330.322 (477)

Ю. В. ДОРОШ, Л. Г. ГУЛЬКО
Хмельницький національний університет

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА В УКРАЇНІ

Розглянуто теоретичні аспекти визначення економічної категорії “інвестиційний потенціал” на різних рівнях узагальнення, з’ясовується сутність і зміст цього поняття. Запропоновано схему інвестиційного потенціалу підприємства і визначено основні принципи формування та розвитку інвестиційного потенціалу підприємства.

The theoretical aspects of determination of economic category are considered “investment potential” on the different levels of generalization, essence and maintenance of this concept turns out. The chart of investment potential of enterprise and certainly basic principles of forming and development of investment potential of enterprise is offered.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційний потенціал, підприємство, інвестиційна діяльність, капітал, економіка.

Інвестиційні процеси в Україні стають важливим фактором економічного зростання та узагальненим показником соціально-економічного розвитку. Особливість інвестиційної діяльності в нашій країні полягає в тому, що вона відбувається на фоні спаду виробництва та зростання дефіциту фінансових ресурсів.

Актуальність теми. Зростання економіки України вимагає від сучасних підприємств оновлення техніки та технології, закупівлі нового обладнання, трансформації виробничих процесів, інноваційної активності, покращення якості та конкурентоспроможності продукції. Для вирішення цих проблем і розширення напрямків своєї діяльності підприємства потребують значних інвестиційних ресурсів. Таким чином, розвиток підприємства знаходиться у функціональній залежності від рівня використання його інвестиційного потенціалу. Крім того, ефективність діяльності підприємств, їх рентабельність і фінансова

стійкість впливають на формування інвестиційного потенціалу підприємства.

У зв'язку з цим постає комплекс проблемних питань, пов'язаних із визначенням оптимального обсягу і пріоритетних варіантів використання інвестиційного потенціалу, зростанням інноваційної активності підприємств, визначенням стратегічних напрямів розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями інвестиційної проблематики займаються ряд зарубіжних та вітчизняних вчених-економістів: Дж. Брейлі, М. Джонк, Дж. Даннінг, Р. Нарула, Дж. Кейнс, Дж. Хансон, У. Шарп, А.А. Пересада, І.О. Бланк, М. Ігошин, М.П. Денисенко, В.Г. Федоренко, Г.А. Маховикова, В.Е. Кантор, Д.М. Черваньов, А.П. Дука, С. Лосева, В. Зубкова. Сутнісна характеристика інвестиційного потенціалу досліджена у роботах В.М. Гриньова, Т.І. Лепейко, А.М. Марголіна, З.Д. Калініченко, В.О. Коюда, О.П. Коюда, О.А. Кольцової, Р.М. Бойчука, О.С. Федоніна, І.М. Рєпіної та ін. Але незважаючи на наявність значної кількості ґрунтовних наукових робіт, й дотепер залишається багато невіршених проблем і протиріч у цій сфері дослідження.

Метою статті є узагальнення теоретичних положень і оцінка поняття “інвестиційного потенціалу”.

Виклад основного матеріалу. Науковий підхід до вивчення будь-якої проблеми вимагає визначення термінології, яку при цьому використовують. В етимологічному значенні поняття “потенціал” – з лат. *potential* – сила, можливість. Поняття потенціалу на сучасному етапі передбачає такі значення: накопичені на підприємстві ресурси в минулому, систему матеріальних та трудових факторів, що забезпечують досягнення мети виробництва. В економічній науці існує багато підходів до визначення “інвестиційного потенціалу”. На думку, кандидата економічних наук, доцента кафедри фінансів Харківського національного економічного університету, О.П. Коюди, “інвестиційний потенціал підприємства – це можливість вкладення капіталу з метою наступного його збільшення або інвестиційні можливості щодо ведення, підтримки чи збереження чого-небудь” [2, с. 358]. “Інвестиційний потенціал підприємства – це сукупність фінансових та інвестиційних ресурсів, що дозволяють йому здійснювати інвестиційну діяльність, яка спрямована на забезпечення ефективної та стабільної господарської діяльності підприємства” – вважають Лосева С., Зубкова В. [3, с. 52]. Покатаєва К.П. стверджує, що “інвестиційний потенціал підприємства – це організована сукупність наявних економічних ресурсів, яка перебуває у системній єдності, а також зумовлених ними за сучасного рівня розвитку, можливостей щодо мобілізації внутрішніх та зовнішніх інвестиційних коштів для реалізації стратегічних та тактичних цілей підприємства через механізм інвестування” [4, с. 264]. Цікавою є позиція Бочарова В.В., який, аналізуючи структуру інвестиційного попиту, виділяє власне потенційний попит і конкретний попит (пропозиція капіталу) і на цій основі робить висновок, що перший з них виникає за відсутності наміру суб'єкта господарювання при наявному доході (прибутку) направити його на цілі накопичення. Називаючи його формальним, він дає йому визначення інвестиційного потенціалу – джерела для майбутнього інвестування. Другий вид інвестиційного попиту автор характеризує як конкретну реалізацію намірів суб'єктів інвестиційної діяльності на ринку інвестиційних товарів у формі пропозиції капіталу. Проте не цілком правомірно ототожнювати дохід (прибуток) з інвестиційним потенціалом, оскільки завжди існує діалектична суперечність між власне споживанням і накопиченням і лише реальні накопичення можуть виступати у формі потенційних інвестиційних ресурсів. Також варто відзначити, що автор припускає наявність прямого зв'язку між інвестиційним потенціалом і його конкретною реалізацією. Інвестиційний потенціал підприємства – це перебуваюча у системній єдності організована сукупність наявних економічних ресурсів, а також зумовлених ними, за сучасного рівня розвитку, можливостей щодо мобілізації внутрішніх та зовнішніх інвестиційних коштів для реалізації стратегічних та тактичних цілей підприємства через механізм інвестування, він визначає сукупну здатність підприємства здійснювати інвестиційну діяльність, причому ступінь інвестиційної активності та ефективність інвестування детермінуються рівнем, або величиною, та мірою використання цього потенціалу [1, с. 25].

По суті, інвестиційний потенціал визначає можливість підприємства вкладати кошти (капітал) в матеріально-речовинні й особисті фактори виробництва для забезпечення умов нормального відтворення і (чи) одержання очікуваного прибутку. Він є вирішальним фактором економічного зростання, розширення потенційних можливостей підприємства. Інвестиційний потенціал має бути достатнім для повнокровного розширеного відтворення виробництва і подальшого збільшення інвестиційного капіталу підприємства.

Кругообіг інвестиційного потенціалу ґрунтується на русі капіталу як у грошовій, так і в натуральній формах. Реальне джерело інвестицій народжується в обороті реального капіталу внаслідок господарської діяльності підприємства, яке володіє великим інвестиційним потенціалом. Інвестиційний потенціал кожного окремо взятого підприємства тісно пов'язаний з потенціалом інших підприємств, галузі, регіону, з утворенням загального інвестиційного потенціалу економіки.

На мезо- та макрорівні інвестиційний потенціал розглядається нами як комплексна характеристика сукупної здатності економіки регіону або держави щодо здійснення інвестиційної діяльності у всіх сферах, що охоплює не тільки наявний інвестиційний капітал, але й сукупність об'єктивних передумов для інвестування, тобто так само визначається рівнем розвитку та ефективності часткових потенціалів, щоправда їх перелік є дещо відмінним від розглянутого раніше, а саме: економічний, фінансовий, виробничий, ресурсно-сировинний, інноваційний, трудовий, інституціональний, інфраструктурний,

соціальний потенціали регіону, держави; так само якісно вищим є і змістовний склад кожного з цих потенціалів.

Тому, можна стверджувати, що сутність інвестиційного потенціалу має двоякий характер: з одного боку, він є результатом ефективного використання потенційних можливостей підприємства, а з другого – фактором його подальшого розвитку за рахунок здійснення інвестиційної діяльності. Інвестиційний потенціал підприємства є динамічною категорією – його формування, стан та ступінь використання значною мірою визначаються як ендогенними чинниками впливу, зумовленими розвитком та рівнем ефективності використання інших часткових потенціалів підприємства: фінансово-економічного, виробничо-технологічного, управлінського, інноваційно-інтелектуального, трудового, інформаційного тощо, що, власне, й зумовлює доцільність розгляду інвестиційного потенціалу у тісному взаємозв'язку з ними, оскільки ігнорування останнього (тобто розгляд тільки з позицій ресурсного підходу) означатиме розуміння інвестиційного потенціалу лише як сукупності фінансових ресурсів для здійснення інвестиційної діяльності, так і екзогенними чинниками, зумовленими станом та характеристиками макросередовища, в якому функціонує підприємство (рис. 1).

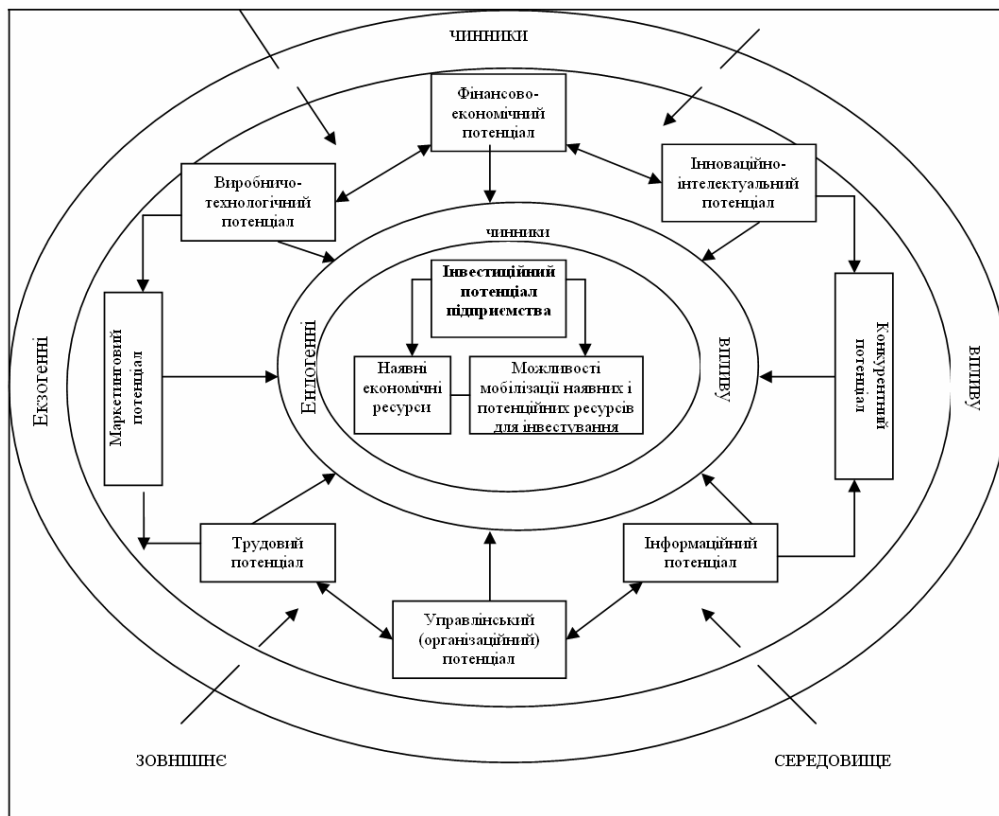

Рис. 1. Схема інвестиційного потенціалу підприємства

Формування та розвиток інвестиційного потенціалу підприємства відбувається в певних межах або з урахуванням принципів, що визначають його використання:

- врахування стратегічних цілей підприємства при формуванні та нарощуванні інвестиційного потенціалу підприємства. Розмір потенціалу повинен бути достатнім для забезпечення ефективного розвитку підприємства відповідно до обраної ним як загальнокорпоративної, так і інвестиційної стратегії;
 - відповідності рівня інвестиційної активності підприємства поточним та перспективним потребам розвитку;
 - забезпечення гнучкості інвестиційного потенціалу до впливу факторів внутрішнього та зовнішнього середовища. Підприємство при здійсненні інвестиційної діяльності повинно оперативно реагувати на зміни інвестиційного клімату, появу нових інвестиційних можливостей;
 - забезпечення диверсифікованого використання інвестиційного потенціалу, а саме сприяння перерозподілу невикористаних ресурсів між різними видами діяльності повинно забезпечити повне використання фінансового, виробничого та трудового потенціалів підприємства;
 - використання у тісному взаємозв'язку інноваційного потенціалу, що дозволить забезпечити конкурентні позиції підприємства а його продукції на ринку, тобто подальший розвиток;
 - врахування стадії життєвого циклу підприємства при використанні інвестиційного потенціалу.
- Кожна стадія життєвого циклу має свої особливості у здійсненні підприємством інвестиційної діяльності;

– необхідність оптимізації структури інвестиційного потенціалу підприємства. Саме визначення оптимального співвідношення між власними, позиковими та залученими ресурсами дозволить забезпечити фінансову стійкість підприємства, збільшити рівень рентабельності власного капіталу;

– маневреності та ліквідності інвестиційного потенціалу, що дозволить при використанні інвестиційного потенціалу швидко мобілізувати ресурси та за короткий час перевести їх у потрібну форму для реалізації інвестиційних можливостей;

– врахування ризиків та їх оцінка при прийнятті рішень щодо використання інвестиційного потенціалу.

Висновки. Інвестиційний потенціал підприємства, що розглядається як можливість вкладення коштів у матеріально-речовинні й власні фактори виробництва для забезпечення умов нормального процесу відтворення на підприємстві, одержання очікуваного прибутку, міститься, з одного боку, протиріччя сучасного економічного становлення і розвитку підприємства, а з іншого – змістовні характеристики сучасного інвестиційного процесу: сполучення ринкових, конкурентних і державних механізмів, вартісної і натурально-речовинної форм руху інвестицій, різноманітність джерел інвестування і інших факторів.

Оскільки цілеспрямоване формування інвестиційного потенціалу на всіх таксономічних рівнях потребує наявності адекватних сучасним інвестиційним потребам методичних підходів до їх оцінки, перспективами подальших досліджень є розвиток існуючих та розробка нових методичних підходів та рекомендацій з наступною їх апробацією на модельному рівні.

Література

1. Бачаров В.В. Инвестиционный менеджмент: краткий курс / В.В. Бачаров. – СПб. : Изд-во: Питер, 2000. – С. 25.
2. Гриньова В.М. Інвестування: підручник. / В.М. Гриньова, В.О. Коюда, Т.І. Лепейко, О.П. Коюда. – К.: Знання. – 2008. – С. 358.
3. Лосева С. Финансово-инвестиционный потенциал предприятия и управление инвестиционным процессом / С. Лосева, В. Зубкова // Економіст. – № 11. – 2000. – С. 52-54.
4. Покатаєва К.П. Теоретичні основи визначення категорій “інвестиційний потенціал” та “інвестиційна привабливість” / К.П. Покатаєва // Научно-технический сборник: Коммунальное хозяйство городов. Сер.: Технические науки. – 2007. – Вып. 75. – С. 264.

Надійшла 05.10.2010

УДК 330.322.16:330.341.1

С. В. ЗАХАРІН

ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З РЕСПУБЛІКОЮ БІЛОРУСЬ

Розглянуто стан інвестиційного співробітництва України та Республіки Білорусь. Визначено проблеми вказаного співробітництва. Наведено перспективні шляхи активізації інвестиційної взаємодії між двома країнами.

The state of investment collaboration of Ukraine and Republic Byelorussia. Certainly problems indicated collaboration. Perspective shlyakhi activations of investment co-operation are resulted between two countries.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, інвестиційне співробітництво, міжнародне інвестування, Україна, Республіка Білорусь.

Актуальність теми дослідження, постановка проблеми. Одним із стратегічних напрямів державної економічної політики є налагодження ефективного співробітництва з країнами Співдружності незалежних держав (СНД), адже товаровиробники України та СНД мають досвід кооперації та організації спільної виробничої діяльності.

З урахуванням сучасних гео економічних реалій зростає роль та значення організації ефективної інвестиційної взаємодії між товаровиробниками України та Республіки Білорусь.

Республіка Білорусь була і залишається стратегічним економічним партнером України в багатьох сферах: енергетиці, машинобудуванні, агропромислового комплексу. В повній мірі питання підвищення ефективності співробітництва України та Республіки Білорусь стосується і сфери взаємного інвестування. Проте нині обсяги інвестиційного співробітництва України та Республіки Білорусь залишаються мізерними.

Отже, важливим завданням сучасної економічної політики є активізація інвестиційного співробітництва українських та білоруських суб'єктів господарювання. Цим визначається актуальність дослідження.

Аналіз літератури. У науковій літературі явно бракує праць з проблематики активізації міжнародної інвестиційної взаємодії між Україною та іншими країнами. Майже зовсім не піднімається